N. 3.

1

Dawniey sam Imperator proiekta tych ukazow układał, poźniey senat miał poruczone te zatrudnienie od Imperatora, teraz Hosudarstwiennoy Sowiet to wszystko przegląda, zatem ustawy przechodzą przez Departament do zebrania rady państwa, i po tem przyięciu zatwierdza się przez Imperatora i wychodzi na swiat – takie ustawy iuż są lepsze, nie ma w nich obszernosci – Rada państwa sama ukazow wydawać nie ma prawa, ale te ukazy powinne przechodzić przez ręce Imperatora – Zalecono aby pewne tylko ustawy nowe przechodziły przez radę, wszystkie ustawy administracyine, i Urzędzenia przedmioty potrzebuiące iakiegoś przekształcenia państwa ~~wiego~~ iakiego – Ustawy potrzebuiące obiaśnienia, i wykładania – W Nocie do tego paragrafu mowa iest o dokładach ministrow które od wielu były uważane za prawa, osobne, ale kommisarze ie od praw usuwaią – Każdemu Ministrowi pozwolono robić dokłady pożyteczne dla Kraiu, te powinne były iść potem do rady wszystkich ministrow, stamtąd do Imperatora, gdzie były zatwierdzane Ministeryia dla tego są tylko urządzone, ale prawa lepiey były wypełniane, dawniey to było że Ministrowie prawa stanowiły, ale gdy Imperator sam był zaięty zewnętrznemi interessami, i był za granicą, tak roku 1812. 1814 gdzie Sołtykow był prezydentem komitetu ministrow – w 1816. pod Łopuchinem lecz ten komitet wtenczas tylko prawa wydaie, kiedy sam Monarcha pozwoli – Ukazy ich są zawsze o takich sprawach które do nich należą –

§. 27.

Wszystkie proiekta praw nowych muszą przechodzić przez Kommissyią utworzoną do układania praw, dawniey tego nie było, tey obowiązkiem było ułożyć proiekt, zgodnego z dawnemi prawami, w stylu prawniczym, i podać go Departamentowi od którego szedł do Imperatora, to od roku 1810 ma mieysce –

§. 28.

Wszystkie ustawy czy to administracyine, czy Manifesta, powinne bydź potwierdzone ustnie od Monarchy, późniey ułożone przez radę w styl prawniczy szły znowu do Imperatora, który ie potwierdzał –

§. 29.

O Formie układania ustaw –

Forma układania ustaw była różna. za Piotra W: była taka – Wielki car rozkazał, a Boiarowie potwierdzili – Piotr W. przestał zasięgać rady Boiarow, i sam zaczął wydawać Ukazy bez ich potwierdzania – dołożono więc na początku praw. My Imperatorowie z Bożey łaski stanowiemy – kiedy rada państwa została ustanowiona, więc wtenczas zaczynało się z Bożey łaski potem wstęp, potem wyrazy, wysłuchawszy rady państwa dalej uradzamy – a potem iuż idą punkta prawa, nareszcie mieysce, i czas, podpis Imperatorski, kontrasygnowanie prezydenta rady – sekretarz rady świadczy, że zgodnością oryginału, daley Był posłem

Czwarty oddział

Sposob obiawienia praw –

Obiawienie, i ogłoszenie praw nie iest iednostayne, obiawiaią się Senatorom ustne Imperatora ukazy, które równą moc maią, z ukazami wydawanemi na piśmie, ogłaszaią się ukazy na całe Imperyum, wydawane na piśmie, a podpisane przez Imperatora, które kray cały obowiązuią. Ukazy w Rossyi są dwoiakiego rodzaiu. albo własnoręcznie podpisane przez Imperatora, albo ustnie przez niegoż ogłoszone, żeby ustne ukazy moc obowiązującą miały potrzeba żeby ie obiawiły osobom prywatnym, osoby te którym Monarcha może zaufać, i którym pozwolono obiawiać wszelkie ukazy, ci są Senatorowie, Ministrowie, Adjutanci – Sztac Sekretarze stanu, będący w Departamentach tamu

państwa, potrzeba żeby te osoby miały szczególne poruczenie od Monarchy, i żeby na piśmie te ukazy wnieśli, wiele takich ukazów i dotychczas wychodzi —

§. 31.

Jeśli rada państwa rozbiera interessa ważnieysze wtenczas ukazy, iey przysłane od Imperatora powinne bydź podane na piśmie od Prezydenta, w Departamencie takoż taki wyraz obowiązuie, gdzie iest obiawiony —

§. 32.

O Ukazach ustnych, wydawanych w Obozach

Skoro monarcha znayduie się w obozie nie ma potrzeby żeby te ukazy przechodziły przez radę państwa, Imperator może ustnie swoią wolę obiawić, która powinna obowiązywać te osoby którym iest wydana przy dawaniu patrolów takie ukazy wychodzą —

§. 33.

Jeśli chodzi o odebranie komukolwiek życia, czci, i maiątku wtenczas ustne ukazy Monarchy nie powinne bydź słuchane ale koniecznie powinne bydź wydawane na piśmie, Jeśli wyżej idzie nad 10,000 rubli sprawa, ieszcze za nagrodę w dobrach, rangach, wyższych nad Podpółkownika, ukazy na piśmie powinne bydź wydawane inaczey wartości żadney nie maią — w Rosie, od niegdyś Kommisarze że w czasie niebytności Monarchy sprawy ministrom poruczone, były podawane do decyzyi radzie państwa, i takie decyzye miały moc prawa nie można radzie państwa wydawać nowych ukazów, ale tylko poprawiać stare — nie mogła kasować podatków, lub nowych stanowić, darować niedoimki, przypuszczać do herbu, i do szlachectwa, odeymować szlachectwa, karać szlachtę kryminalnie, ukazy 1816. roku były wniesione p radę —

§. 34.

Ukazy stanowiące nowy podatek na cały kray nie mogą bydź ogłaszane ustnie. ale koniecznie powinne bydź wydawane na piśmie inaczey moc swoią tracą —

§. 35.

Ustnym obiawleniom nie ogłaszonym drukiem, a rozrucanym pośród gminu, wiary dawać nie potrzeba — podobnież i Senackim Ukazom — 1773. 8bra 19. 1807. 7bra 8. — Nawet wszystkie czynności Senatu miały bydź w miesiąc drukowane, i ogłaszane.

§. 36.

Prawa wszelkie po wydrukowaniu, Ober sekretarz podpisuie, przykłada pieczęć, i rozsyła do ogłoszenia, Guberskie rządy przykładaią swoią pieczęć, i ogłaszaią powiatom itd. — Cel ustawiest ten aby do nich wszyscy swoie sprawy stosowali, potrzeba więc ie znać, a do ich poznania potrzeba obiawienia, i ogłoszenia — Wyraz ogłaszać praw nie iest to żeby czytać przed ludem, i ie drukować, ale iest to sprawić aby każdy te prawa pamiętał — promulgacyia iest srodkiem przekonania każdego o istnieniu prawa, Jest ona żywym głosem Monarchy mówiącego iak chce aby zachowane było to prawo — ogłoszenie to wykonane bydź może rozmaitym sposobem —

W Promulgacyi, nie trzeba dążyć do tego żeby każdy obywatel, wiedział ustawę, ale tylko trzeba żeby każdy szczególny obywatel mógł wiedzieć ustawę, żądano aby ustawy w iednym czasie były ogłaszane po całym Imperyium — bo mówiono że to iest niesprawiedliwie, aby w iednym mieyscu ustawa iuż obowiązywała, a w drugim mieyscu ieszcze nie — ale fizyczna przeszkoda tego nie mogła uskutecznić — albowiem trudno było w iednym czasie po całem państwie rozgłosić, zatem termina przeznaczono od których nowe prawa maią obowiązywać — (Francyia dała temu przykład) Narody niestarały się o promulgacyią praw, w Polszcze ona nie była dostateczna — Rossyia naymniey się do promulgacyi przyłożyła —

Do Departamentow, i Senatu tylko ukazy rozwożono, potem ie drukowano, daley kazano rozsyłać po Guber:, i powiatach przybiiano ie po kościołach, ale promulgacyia iest niedostateczna, bo niewiadomo od którego czasu ma ukaz obowiązywać, wszystko to zależy od arbitralności wydaiącego ukazy

Szczególne Ukazy o Promulgacyi praw –

Ukaz 1714. Kazał wszystkie ukazy drukować, i ie po guberniach rozsyłać, Ukaz 1715. kazał przybiiać ukazy na drzwiach Senackich, po kościołach i td – Ukaz 1718. zalecił formę publikowania ukazow, ukaz 1720. zaleca aby ukazy tylko były rozsyłane drukowane, nie zaś na piśmie, zaleca także aby wszystkie prawa były ogłaszane po iarmarkach, odpustach, w kościołach i td – Dawniey wszystkie ukazy były drukowane w Akademii nauk, roku 1773. zakazano drukować w akademii nauk, ale w Typografii Senackiey, i za wszystkie uchybienia mogące się zdarzyć w druku ona powinna odpowiadać – Ukaz 1819. art: 3. o tem przekonywa nas. Oprócz Ukazow imiennych, i słownych, są ieszcze ukazy wydawane przez Senat, Departamenta, urzędom podwładnym, te całego kraiu obowiązywać nie mogą –

Oddział Piąty –

O Straży praw, Ochronieniu Zakonow –

§. 37.

Strażą praw iest rządzący Senat. zatem wszystkie ukazy imienne do Senatu powinne bydź wnoszone, wyiąwszy ukazy wymagaiące pewnego iakiegoś sekretu, a to dla tego że Senat iest nayważnieyszym rządem, do niego wszelkie appelacyie idą, a zatem on powinien wiedzieć o wszystkich

wychodzących ukazach, lecz dziś są uskarżania się że trudno wynaleść wszystkich Ukazów, <u>Ukaz 1705.</u> zalecił zapisywać sądom w księgi wszystkie ukazy wychodzące od Senatu, lub imienne (+) <u>Ukaz 1814.</u> użala się że wszystkich ukazów w Senacie znaleść nie można, zatem znowu zaleca wszystkie ukazy wnosić do Senatu, bo inaczey Senat nie będzie w stanie spraw rozstrzygać — —

§. 38.

Jak strzedz tych praw —

Senat strzedz powinnien praw podług prawideł przepisanych, to iest: Senat powinnien roztrząsnąć czyli Ukazy do nich wniesione są stałe, czyli czasowe, i żeby ie do Ksiąg na to przeznaczonych wpisywał — Zalecono także aby Senat, nowy ukaz od Imperatora wydany czytał w obecności wszystkich Departamentów Senatu, i żeby Ober Prokuror Senatu rozważał do iakiey Księgi potrzeba ie wpisać, wszystkie pałaty, departamenta tegoż porządku trzymać się maią — —

Oddział Szósty —

O Skutkach, i zastosowaniu praw —

Zastosowanie praw stanowi zgodzenie praw z przedmiotem, zakonem, i prawem. Zastosowaniem praw zatrudniać się powinny Władze Sądowe — Adwokaci, i prywatne osoby w swoich sprawach — Prawo każde w Rossyi —

(+) <u>Ukaz 1713. maja 14.</u> zaleca ukazy nadesłane od Kollegiów przynosić do Senatu — <u>Instrukcya Katarzyny</u> — pierwiey była ustawą tylko czasową, teraz zaś iest obowiązującą cały kray — ona mówi że taki skład powinnien bydź w każdym Narodzie, takim iest w Rossyi Senat — <u>Ukaz 1719</u> — kazał wszystkie kopiie ukazów posyłać do Senatu oprócz sekretnych — <u>Ukaz 1724.</u> Zaleca aby wszystkie Kancelaryie pozbierały ukazy sobie przysłane, i ich kopiie odesłały Senatowi — <u>Ukaz 1797. Manifest 1802.</u> mówi że Senat iest naywyższą magistraturą, rozsądzaiącą sprawy, zatem żeby tę powinność dobrze spełniał, o wszystkich ukazach powinnien wiedzieć —

skutecznem bydź zaczyna od momentu iego ogłoszenia. Po ogłoszeniu prawo obowiązuie na przyszłość, nigdy na przeszłość względu dawać nie powinno, wtenczas ukaz tylko może bydź przełamany, kiedy iest napisany i ogłoszony. – principium, że prawa działać na przyszłość tylko mogą, nie zaś na przeszłość, było uważane we wszystkich Narodach, powinno zawsze bydź na myśli prawodawcy, żeby wzaiemne zobowiązanie było, nikt by nie wiedział czy dobrze co zrobił, czy nie, i ciągłe byłyby zamieszania. – Ostronnictwo nawet w takim razie prawodawca bywa porządzany. Ustaw Błahoczynia: Ukaz 1817 –

§. 40.

Obowiązek znania praw Kraiowych –

Każdy Obywatel starać się powinien znać prawa Kraiowe do niego stosuiące się, nikt zaś niewiadomością ich wymawiać się nie może, więc ktoby znał ustawę, a wymawiał się iey niewiadomością, i ią przestępował, powinien bydź karanym podług teyże ustawy. – że zaś w Rossyi tyle iest praw, i ukazów, że trudno wszystkich spamiętać, zatem tyle każdy powinien znać praw, ile iest przepisanych ze względu na stan w iakim zostaie – Ukaz 1724. Junii 22 – Kara na takie przestępstwo było 1.) odięcie czynu, i sztraf na rok pensyi wyrównywaiący, za drugim razem winowayca tracił trzy części maiątku, za trzecim razem cały – Ukaz 1724 –

§. 41.

Urzędnicy znayduiący się w kraiu, wszystkie iego ustawy znać powinni, albowiem ich iest obowiązkiem zastosowywać prawa. znaiomość ta zależy na zgłębieniu ducha praw, stąd iest przykaz prokurorowi, ażeby każdy Urzędnik wiedział

o prawach należących do tego wydziału, i wymawianie się ich niewiadomością srogiey karze podlega.
Urzędnicy należący do Policyi wiedzieć powinni o wszystkich ukazach policyinych.

§. 42.

Jeśli pokaże się niedostatek praw cywilnych, lub kryminalnych na iaki przypadek, wtenczas można uciekać się do Ustaw Wojennych Piotra W: 1716. Piotr W: kazał ich drukować 1000, Exemplarzy, rozsyłać ie po państwie, i przetłumaczyć na Niemiecki ięzyk żeby i pobliższe kraie mogły ie rozumieć — Instrukcyia Katarzyny — dawniey czasowym tylko była prawem, teraz zaś iest stałym, cały Kray obowiązującym — do iey Ukaz 1818. pozwala odwoływać się —

§. 43.

Jeśli sprawa wytoczy się między Świeckim, a Duchownym, albo iesli iest taka sprawa która należy do Juryzdykcyi duchowney, wtenczas zalecono odwoływać się do Kormczy Księgi. Alexy Michaylowicz ią wydrukowawszy zalecił aby wszystkie sprawy cywilne należące do iuryzdykcyi duchowney rozsądzały się podług praw Duchownych, mianowicie sprawy o Małżeństwo, o prawe, lub nieprawe potomstwo, o które zaświadczenia licznie w tey mierze wydawane ukazy iako (+)

(+) Ukaz 1716. Junii 2.
Ukaz 1722. Apr: 10.
Ukaz 1722. —

Oddział Siódmy —

O wypełnianiu praw w Rossyi wydawanych.

§. 44.

Prawa wszelkiego nazwania ponądkiem

wruyż przepisanym ogłoszone, święcie przez wszystkich powinne bydź zachowywane, o tem mówi Ukaz 1711. Marca 2. nawet choćby i niesprawiedliwa była ustawa wykonywać ią iest każdego powinnością, a potem można się uskarżać o iey niesprawiedliwość — Doklad Senacki 1718. Ukaz 1719 — Jeśli ukazu iakiego zaraz nie można exekwować, przyczyny tey nieexekucyi zaraz raportować potrzeba — Ukaz 1713. Instrukcyia 1714. dla Maiestatu tydzień na raport pozwala — Mozhoy ustaw rozd: 18. —

§ 45

O Prawach w Rossyi będących

Prawa wszelkie w Rossyi będące podług brzmienia samych wyrazów, i bez interessowania się żadnego wykonywane bydź powinny — Ukaz 1719 Junii 23. powiada że sądy nie powinny narażać na żadną wołokitę, ale prędko sprawiedliwość wypełniać, ieżeli sprawiedliwość będzie onotaczana, więc sami sędziowie pod sąd idą, Sędziowie także ulegaią rozmaitym sztrafom. Ukaz 1724. nawet kara śmierci była wyznaczona na interessuiących się sędziów, w sprawach ważnieyszych, w mnieyszych zaś śmierć polityczna Manifest 1736. Junii 1. ponawia dawne ukazy, i stanowi kary na sędziów parcyialnych, odięcie rangi służy za karę — Obor prokurora w Senacie Ukaz 1730 8bra stanowi, a poszczych prokurorów aby sprawiedliwość była wymierzana, — 2°) locto tłuma-

czenia praw, iedni całkiem nie przypuszczaią tłu=
maczenia, drudzy bez granic ie przypuszczaią dla zła=
godzenia swoiey ustawy – iedni chcą pałnąć namyśl
drudzy na gołe wyrazy – Prawodawca prawa wyżey
nad wszelką arbitralność sędziego wznieść powinien
i odebrać sędziemu moc przekręcania praw, inaczey,
iesli sędzia arbitralnie będzie mógł prawa tłumaczyć
zupełnie inny duch prawa weźmą – Wola pra=
wodawcy koniecznie w wyrazach znayduwać się
musi, a ich duszą myśl będzie, – w tłumaczeniu sę=
dzia równie na wyrazy iak na myśl ma mieć ba=
czenie, i ie zgłębiaiąc podług ducha prawodawcy ma
wykładać – Stąd sędzia podług natury ięzyka ma
brać wyrazy, i ma wynaleść chęć prawodawcy, i takie
tłumaczenie będzie sprawiedliwe – Dziś powszechnie
zgodzono się aby sędzia w tych razach nie był tłu=
maczem, toiest: żeby niebrał żedney lekcyi za drugą,
żeby żadnych domysłów nie przypuszczano, aby nie
brał analogicznego tłumaczenia – ieszcze usuwaią
się tłumaczenia rozciągaiące, lub ściśniaiące nacz.
Na te przypadki wszystkie, do komissyi prawodaw=
czey udawać się potrzeba – Prawa Rossyiskie co do
tłumaczenia z sobą są niezgodne – Uwagi dwa kata=

ryny, 1763. roku 15 p. 119. 1766. Marca 31. p. – 6. Każą w tłumaczeniu myśli wyszukiwać – kiedy Bekaryja swe dzieło napisał. Katarzyna w Instrukcyi przyjęła prawidło, aby prawa tłumaczeniu nie ulegały, dowyrazow tylko przyciągzywać się każe – Ukaz 1777. Nakaz Katarzyny obiaśnia lepiey, i chwali to zdanie że do myśli prawa odwotywać się niepotrzeba – Ukaz 1806. w sprawie prywatney zaleca wyrazu Statutu tak iak brzmią przywodzić – Ustawa Policeyska Katarzyny, na myśl zważać każe – Ukaz 1808 Marca 5. każe ścisłego tłumaczenia praw trzymać się – i na tem dziś wszystko zależy – Redaktorowie w swoich Instytucyiach, powiadaią, że na wyrazy, i myśl dawać wzgląd potrzeba –

§ 46.

O wypełnianiu Ukazow.

Ukazy wszystkie zaraz po zleceniu maią bydź wypełniane – po ich wypełnieniu urzędy daią ~~raport~~ raporta do wyższych sądownictw – Zalecano aby Urzędnicy w swoich wydziałach maiący dozor nad wypełnieniem praw, powinni o ich spełnieniu raportować – Inaczey, kto nie raportuie ulega kanie – Ukaz 1712. apryla 17 powiada że na omieszkuiących

dawać raporta, zaraz była naznaczona kara sztra=
fu 1400 rubli, za dwa razy we dwoie tyle - za trzy razy
we troię za cztery ~~we~~ we czworo, za piątym razem
galery wieczne - Ukaz 1766. Marca 31. zmienił
kary. za każdy raz 10. rubli srebrem strafu prze=
pisał, i dodziśdnia to się exekwuie - raport we
trzy dni, a naydaley w tydzień powinien bydź dany.
Tu są przepisane strafy na krzywdzących tych
którzy przynoszą rozkazy - Ukaz 1780. stanowi
aby nikt bez Imperatora nie ważył się wyciągać
poborow na wydatki raportowania -

§ 43.

O Exekucyi praw

Aby prawa miały exekucyią, nad tym czuwać
maią Urzędnicy do których prawa są przysłane
Zatem Senat iest władzą wykonawczą, i on o exe=
kucyią praw ma się starać, skoro Senat dowie
się o nieexekucyi praw ponawia srogim zaka=
zaniem ażeby ona nastała natychmiast - Ukaz
1760. nie tylko całemu Senatowi ale każde=
mu Senatorowi w szczególności czuwać zaleca nad
Exekucyią praw - Ukaz 1802. 8bra 8. dalsze po=

-winnosie senatu wytuszeża, on zwesnił znacznie wygórowaną władzę Senatu – Ukaz 1814 gbra 30 zalecza Generał Gubernatorom nad exekucyią praw czuwać – ale się w granicach swoiey władzy ma zachowywać –

§ 48.

Jeśli iaki ukaz był niedogodnym i nie mógł bydź spełnionym –

Jeżeli to Senat znaydzie że ukaz będzie niedogodnym albo przeciwnym prawu, lub ieśli będzie nie iasny, wtenczas Senat robi doktad Imperatorowi, ten może ten ukaz znieść, a na to mieysce inny postanowić –

§ 49

Jeżeli inne niższe urzędy nie mogą ukazu zastosować, wtenczas Kollegiia Narodowe ministrom i Izbom sądowym podawać to powinni, z tamtąd do Senatu o ułatwienie niedogodności – Urzeczenii o Guberniach – Naprzód Cywilne, Kryminalne, i Skarbowe izby zebrać każe, z prokuratorem rozebrać Ukaz, i znalaższy niedogodnym, do Senatu odesłać – –

§ 50

Ministrowie w takim razie do rady państwa swoie żądania zanoszą —

Oddział Osmy
O Zmianie praw

Prawo w exekucyi będące znosić się może tylko inną iaką ustawą uniwerzniaiącą prawo ia=kie, i odmieniaiącą — Można prawo znosić 1°) w Całkowicie iak Ukaz 1714. Junii 15. zniosł poprzednie ukazy, i inne — albo 2°) częściowie, iesli reszta prawa przy mocy zostaie — Ukaz 1760. gdy. g szczególny punkt ukazu znoszący i inne — albo 3°) przydaniem punktu iakiego do dawnieyszey ustawy — iak doklad 1804. z 9 gbra

§ 52.

Kiedy prawo dawne zostanie zmienione, wtenczas iuż ono nie może bydź użyte do żadnego zastosowania — Ukaz 1714. 1777. lutego 12. i wiele innych w tey mierze wydanych nad którami w szczególności nie ma się czego zastanawiać —

Prawo Cywilne dzieli się na 3 części 1°) O rzeczach, 2°) O Osobach, 3°) o prawach i Umowach

O Snowanie Prawa

Część Pierwsza

O prawach Osobistych —

Osoba Persona w prawie Ross. nie różni się od człowieka, iednak Prawnicy ią rozróżniaią, i mówią że osoba iest to ten który może sam przez się używać prawa, Jurydyczną osobą lepiey nazywać niż moralną która zaymuie zbiór wiele osob Fizycznych używaiących iednego prawa — Osoba Fizyczna iest to każdy człowiek poiedyńczy, tenczłowiek wiele osob może wystawiać gdy przeciwnie osoba iednego człowieka tylko zawiera

O prawach Osobistych

§53.

Mieszkaniec Rossyi rozmaitych praw może używać te prawa wypływaią z troiakiego zrzódła, inne będą służyć poddanemu, a inne Cudzoziemcowi, drugie zrzódło wynika ze stosunków naturalnych w iakim zostaie — trzecie zrzódło, wynika ze względu na stan do iakiego ktokolwiek należy — i ze względu na klassy do iakich kto iest policzony — ze względu także powołania, i sprawowanego obowiązku —

Prawa osobiste służące iako poddanemu wyliczone są w paragrafie 54. prawa Cudzoziemskie są wyliczone w § 100 — Prawa iakie służą pod drugim zrzódłem nie są oddzielnie wytłuszczone — Do stanów przyrodzonych należy 1° płeć —

Jnne prawa służą płci mężkiey a inne żeńskiey — Męszczyzna więcey ma praw iak Kobieta, w których Naród iest mniey obowiązany tam kobiety mniey maią praw — Jeden człowiek może bydź iuż urodzony a drugi iescze spodziewany iuż urodzony wszystkie prawa ma do siebie należące iakich używa każdy poddany — Ułożenie Roz: 12. S: 15. przyznaie ludziom będącym we wnętrznościach matki niektóre prawa a iako sukcesyę, i pewność maiątku — Można uważać ludzi, albo pełnoletnych albo małoletnich, którzy nie mogą tych wszystkich praw używać iakich używaią pełnoletni — Uważać Człowieka można wewzględzie na moralne zdolności i zdrowie ciała, ludzie pomieszanych zmysłów nie mogą mieć tych wszystkich praw iakich maią używać ludzie przy zdrowym rozsądku — Także uważać należy ze względu pokrewieństwa, Stanu Familii, tu należy Opieka, i przysposobienie — pod względem stanu uważane osoby powinne bydź wyliczone w prawie publicznym — J tak iedni należą do Stanu Duchownego, żołnierskiego, średniego, i nayniższego — klass ludzi iest 14. 1822 Ukaz co się tycze powołania te wykłada się w prawie publicznym iako i obowiązki w iakich kto znayduie się —

§ 54.

Żeby nabydź wszelkich praw służących mieszkańcowi potrzeba bydź w iakimkolwiek stanie, i starać się o własność

poddaństwa gdy iest w iakim stanie ma zabezpieczoną swoią osobę, maiątek bez czego utrzymać się nie może — Uważać potrzeba na pewne ograniczenia w Rossyi — Szlachcic w stanie ma daleko większe bezpieczeństwo osoby aniżeli stan włościański

§ 55

Prawa trojakim sposobem nabydź się mogą 1) urodzeniem się z poddanego, 2) przysposobieniem, ieżeli poddany Ross: kogo-kolwiek sobie przysposobi za syna choćby nawet cudzoziemca — Dworianska Gramota o tem wspomina — drugi sposob nabycia poddaństwa iest Unarodowienie, Indygenat, toiest: przyięcie własności Rossyiskiego poddaństwa ten obrzęd należy do urzędów policyinych — Ukaz 1807 dozwala Cudzoziemcom przysięgaiącym w mieście należeć do gield kupieckich — 3) Cudzoziemka idąc za mąż za poddanego Ross: nabywa wszelkich praw męża i iest poddanką Ten sposob samym tylko niewiastom należy —

§ 56.

Sposob Utraty praw poddaństwa —

własność poddanego może bydź dwoiako utracona raz popełnieniem przestępstwa kryminalnego — 2) opuszczeniem dobrowolnym poddaństwa, a to przez przyięcie służby w obcym kraiu, lub wywiezieniem maiątku swego do innego kraiu —

§ 57

O Utracie poddaństwa p. Cudzoziemców —

opuszczenie dobrowolne poddaństwa Ross: pozwolone iest tylko Cudzoziemcom — ktorzy iuż byli przyięli poddaństwo Ross: a teraz chcą powrócić do oyczyzny — Manifest 1763 pozwala cu= dzoziemcom porzucić Rossyię byle wynadgrodzili szkody poniesione w czasie przebywania ich w Rossyi

iesli od 1–5 lat w Rossyi zostawał musi piątą część maiątku zostawić, iesli od 5–10. część 10. maiątku ktoryj powinnien. od tego uwolnieni są Professorowie Uniwersytetu. (a)

(a) Ukaz 1774. mówi że przy wyiezdzie ludzoziemców z Rossyi, muszą oni opłacić trzyletni podatek, ktoby tego nie opłacił bywa przytrzymywany Doktad 1804. każe ludzoziemców wyieżdżaiących sprzedadź maiątki ruchome

§ 58.

O Rodowitych poddanych Rossyiskich

Rodowici poddani nie maią prawa samowolnie wynosić się w obce Kraie ale iesli tego koniecznie chcą muszą prosić pozwolenia u swiego rządu – iesli nie proszę o przeyscie w obcy kray niekiedy bywaią karani, kara ta wymierzona iest podług tego iakiego stanu ludzie ucikaią – i tak nieinnacy poddytami, bywaią oddawani w rekruty, albo iesli nie są zdolni na rekrutow, bywaią ogłaszani za włóczęgow – a wioska z ktorey uciekli, ma dadź zamiast iednego rekruta dwoch – co do szlachty, ci iesli nie maią maiątkow do zkonfiskowania – ale maią ich rodzice wówczas na ich maiątek wkłada się sekwestr, po smierci rodzica konfiskata następuie. ten maiątek do skarbu bywa zabrany. U: 1809 ukaz ten iest wyiątkiem od praw. Manifest 1812 ogłasza przebaczenie tym ktory zaciągneli się do woysk Francuzkich albo dawnych

gubernii Polskich, iesli nazad powrócą – Ukaz 1810. Apr 13. powiada że poddani wychodzący do obcych krajow iesli dobrowolnie powrócą bywaią uwolnieni od kary, zaś niene powracaiący z zagranicznego woyska uważaią się za wystuzonych

§ 59.

O Karze na Wyszłych.

Służący w woysku wynoszący się w obcy kray bywaią tak karani iak dezerterowie, t. iest: utracaią wszelkie prawa iakich używali będąc w woysku – Niegodni są używania w obcym kraiu będąc zaciągać się w poddaństwo –

-niegodzi się maiątkiem przewozić w obcy kray, lub żenić się z cudzoziemką. Jeśli zaś kto wyiedzie w obcy kray za pozwoleniem własnego rządu na każde zapotrzebowanie Kommissyi Armieyskiey stawić się powinien; inaczey bezmiłosiernie będzie karanym. – wszyscy zbiegi dobrowolnie powracaiący do Oyczyzny bywaią wolni od kary. Ustawy wojenne srożey w tey mierze postępuią, albowiem Jmię każdego zbiega woyskowego każą napisawszy na kartce przybić do szubienicy. – maiątek ich ulega konfiskacie na skarb. a sami nie tylko bywaią ogłaszani za ~~złi~~ szelmów. ale nawet karę powieszenia otrzymuią.–

§ 60.

O pozwoleniu Szlachcie przebywania w cudzych Kraiach

Wolno iest wynosić się szlachcie z własnego kraiu na mieszkanie do mocarstw Europeyskich, ale do tych tylko z którymi Rossyia nie prowadzi woyny, bo inaczey taki przechodnik stałby się niebezpiecznym dla kraiu w którym pierwiey zostawał, i uchodził za poddanego.– ale to tylko za dozwoleniem własnego rządu i ~~za~~ za paszportem od niego danym.

§ 61.

O Ograniczeniu wyniesienia się z Kraiu

Poddany każdy ieśli wynidzie się ze swego kraiu do obcego za dozwoleniem swego rządu, na iego każde zawołanie wrócić się ma w przeciągu sześciu miesięcy

inaczey Konfiskacie maiątku podlega, Ukaz 1762. Febr 8. powiada że poddani maią mieć wydawane sobie paszporta—

Dyplomatycy Russcy w Kollegium interessow, będący zagranicznych maiątkow nieruchomych posiadać nie mogą inaczey urzędu dyplomatycznego pozbawiony bydź maią— — — Gdy członek Dyplomatyczny masię żenić za granicą, wtenczas żona maiątek swoy do kraiu męża powinna przenieść — Ukaz 1809 Nowem: 15.

§ 62.

Utrata praw poddaństwa

Utrata praw w Rossyi to samo iest co gdzieindziey zowie się śmierć cywilna, wtenczas poddany nie tylko traci prawa poddaństwa, ale i stan wiałim zostaie, i związki familiyne, taka utrata praw bywa stanowiona za karę ta Utrata może bydź całkowita i to zowie się szelmowaniem, Utrata może bydź niektórych tylko praw, ale ta kara ma tylko mieysce po zapadłym dekrecie. przed zapadłym dekrecie nigdy ta kara mieysca mieć nie może, o tym mówi Ukaz 1765. który mówi o kradzieżach ze skarbu-Katarzyny Cezarowey dopełnionych przez Officerów postanych do Cezarowey[(a)] Gramota Dworanska o tych karach wspomina Liszenie praw następnie 1°) o zdradę Oyczyzny 2°) za rozbóy, 3°) za kradzież 4°) za szalbierstwo, 5°) za przestępstwa które ciągną utratę honoru, 6°) namawianie do zbrodni wymienionych

(a) Kobiety należące do tego przestępstwa przez bawienie ziednaty, a dwóch chtoporo urzędników—do służby wtrącił—(a)

bez sądu czci, i życia nikomu nie wolno odbierać, to samo stoi z względem szlachty na mocy Horod: Położenia

§ 63.

Na czym polega Utrata praw zupełna

Utrata praw zupełna, Szelmowanie następuie 1° Za wszelkie naycięższe przestępstwa 2° za przekle=stwa duchownych – wspiera się to na Woiennym Artykule Piotra 129 – Iacy sukcessami być nie mogą Za takich uważaią się Bannizowani, czyli wy=klęci, prawa ross: za Bisurmanów ich uważa – li którym nos, i uszy lub też wypiętnowano, i wygnany nie mogą świadczyć – Obręd szelmowania odbywa się 1° przez przybicie imienia iego do szubienicy 2° Jeśli szpada nad szyię głową przez Kata będzie złamaną – Śmierć polityczna ma mieysce wtenczas ieśli kto będzie położony na szubienicy, sieczony knutami, i zesłany na wszystko to zaświadcza Ukaz 1764 – Manifest 1762. mówi o zaczynszczykach buntu, dawniey ich ćwiertowano, ale Katarzyna każe ich tylko smagać knutem, i wysłać na Syber –

§ 64.

Skutki wynikaiące z odięcia praw

4° Skutki wynikaiące z odięcia praw, są troiakiego rodzaiu

1°) <u>Odebanie maiątków na skarb,</u> iako wystaneim
na Syber. dawniey te zabierane były na skarb. ale poźniey
Konfiskata iako szkodliwa zniesiona została, aby o Talionaten
rząd nieobwiniano – i żeby sukcessorowie nie mogli się na drą –
2°) <u>Rozerwanie małżeńskich szlubów,</u> władza ro=
dzicielska nad dziećmi nie służy mu wtenczas, ie=
śliby żona chciała iść z mężem na Syber nie wrono
iey iest. ieśli zaś iść nie chce maiątek iey pozagowy od=
daie się. a ieśli chce rozwodu musi o to prosić miey=
scowey zwierzchności –
3°) Taki do żadney służby publiczney nie może być
przypuszczony, nie może być ani opiekunem, ani
świadkiem, nie może cierpianym być w żadnym uczciwym
towarzystwie, nie może pozywać nikogo ani być po=
zywanym – wszystkie mu czynione krzywdy bezkar=
nie uchodzą oprócz samey śmierci – <u>Ukaz 1762.</u>
<u>1803. Ukaz</u> zabrania przyimować skarg od zesłańców
będących na syberze, ieśli oni maią o co prosić, wten=
czas to powinni czynić przez mieyscowych zwierzchników

<u>§ 65</u>

<u>Wyklęcie</u> następuie tylko przez Świętobliwy Synod
i to wyklęcie pociąga utratę wszelkich praw iakie się
utracaią przez szelmowanie – <u>Reglament 1721.</u> mówi
że <u>Anatema</u> iest to samo co naturalna śmierć –

to iest zabytkiem dawney władzy duchowney maiącey wyższość – wsparte iest na Ukazie Piotra w: 1722. Maja 11. mówi że iesli wyklęci nie ułowią się tedy wyklęcie pociąga dłużej – a gdyby niechcieli wykonywać Synod przymusza

Obrzęda wyklęcia w ukazie 1720. są zawarte gdzie Mazepa iest potępiony i wyklęty – za to że na stronę Szwedów przeszedł, Metropolita go tedy za Anatemę ogłosił –

§ 66.

Utrata praw niektórych

Utrata praw niektórych następuie za mnieysze przestępstwa, w tenczas kiedy wysyłaią się tylko na osady, lub karzą się utraceniem rang, i innych zaszczytów, ialeto: Utraceniem prawa wotowania na seymikach – Ukaz 1810. powiada że Szlachta będąca pod sądem nie może wotować, także chociaż będzie kto uwolniony od sądu przez manifest Imperatora, ale ze swego przestępstwa ieszcze nie oczyścił się nie może bydź przypuszczony do wotowania – Przekonać się tu można że zsyłani na posielenie prawa polityczne utracaią

§ 67.

Miejscowe zwierzchności na Syberyi maią prawo udzielać zesłańcom niektórych praw podług ich zasług, za dobre sprawowanie się Ukaz 1798. mówi że dobrze sprawuiący się na Syberyi mogą bydź kupcami i nawet zapisać się do gield kupieckich, iednak nazad do Oyczyzny powrócić nie mogą – Ukaz 1799 każe wszystkim zesłańcom na Syberyi nazywać się zsyłanymi Ukaz 1811. Julii 4. że podeyrzany niesłusznie o zapalenie z Syberyi uwolniony został, i do Heroldii przyjęty

§68.

Skutki utraty praw wszelkich poczynaią się od mo:mentu przeczytania, i ogłoszenia dekretu winowayc[illegible] – Ukaz 1802. każe ogłaszać dekreta przy otwartych dniach sądowych – Dekretowany w mnieyszych sprawach może Appellować iescze do innych sądow, i to we dwa tygo:dnie po przeczytanym dekrecie – W większych zbrodniach appelacyia nie ma mieysca na mocy Ukazu 1789 –

Oddział Trzeci

O przywróceniu praw utraconych

Przywracaią się prawa rozmaitym sposobem 1) Mo:narszym przebaczeniem, te bydź może albo szczególnym ukazem, albo ogólnym, kiedy Imperator wyda Mani:fest że takie przestępstwa bezkarnie uchodzą, takie manifesta wydaią zwykle Imperatorowie przy wstą:pieniu na tron –

§. 70.

O prawach mogących się przywracać

Prawa te tylko mogą bydź przywrócone które w ukazach są wyrażone, inne zaś nie mogą bydź zwrócone

N. 6.

o tem przekonać się można w Ukazie 1813. 1816. Januarii d. 1820. Decembra d.

§ 72.

O Przywracaniu praw utraconych

Przywracaią się także prawa zupełnym odkryciem niewinności potępionego, w takim razie Sędziowie są karani, a niesłusznie potwarzany uwolnionym bywa. Ktoby wstąpił do służby woyskowey zagraniczney bez pozwolenia rządu kraiowego, ieśli dobrowolnie póżniey sam powróci prawa których pierwiey używał będą mu przywrócone.

Rozdział Drugi. O Zamieszkaniu

Względem stałego zamieszkania kraiowego więcey dawniey sporów było, aniżeli teraz, bo kiedy każda osada, a nawet całowiek używał innych praw trudno było wiedzieć podług praw iakich sądzić go, do iakich sądów zapozywać etc. — kiedy kodex Statu iest ułożony wszystko to takiey dopełniało się — Domicilium Zamieszkanie, iest mieysce przez kogoś zamieszkałe gdzie on swoie wszystkie interessa zgromadził i skąd on oddalać się nie myśli — to Jurysdykcyią się zowie. Czyn sam fizyczny nie iest dostateczny do oznaczenia mieszkania bo który może siedzieć w areszcie a to nie będzie iego zamieszkaniem. żeby te prawidła łatwiey się poznać dały, prawnicy Jurysdykcyią dzielą na Osobistą gdzie każdy za

sprawę osoby swoiey stawać musi — Jurizdykcyia Osobista okalkulowaną bydź musi 1º ze względu zamieszkania 2º ze względu ostatecznego przebywania —
W dawnych prawodawstwach ta materyia była odnoszona do processu — Francuzi pierwsi tę materyię przenieśli do prawa cywilnego — i umieścili to w swoim kodexie

§ 73.

Sprawy człowieka mogą wypływać z różnych iego stosunków, tam powinny się rozsądzać gdzie iego iest stałe zamieszkanie, to iest: tam gdzie iego Rodzice wprzód mieszkali.[a] Zamieszkanie uważa się z urzędu w całym kto zostaie tutay prawidłem na to Sędzia w prawach pozwanym szukać czyli go szukać w mieyscu urodzenia czyli tam gdzie urząd piastuie — Uważa się na przemysł i powołanie — nayglównieysza iest nieznaważać w całym on mieyscu podatki opłaca — Terrendlowy process. Część 3. głowa 2. on zabrania pozywać do sądu niewłaściwego — Dolitad Sejmu a — Ustaw o Saulimbergu 1800. Te same prawidła wypływaią się z podatku podusznego, i z wielu ustaw policyinych i skarbowych

a choćby stąd pozwany wyniosł się chyba oświadczył wolą przeniesienia się —

§ 74.

O Prawidłach

Każdy obywatel powinien wybrać sobie stałe zamieszkanie — prawidło to wykazuie się z wielu ustaw — Ukaz 1729. Julii 16. Ukaz 1710. żąda żeby nigdzie nie było włóczęgów, i żebraków, którzy do szpitalu oddaie —

Ukaz 1708. mówi o poddanych na wolność wypuszczonych żąda żeby oni nie włóczyli się, ale obrali stałe sobie zamieszkanie, inaczey maią bydź oddawani w sołdaty.
Ukazy 1803. 1809. 1811. mówią one o Cyganach

§ 75.

Juryzdykcyia Osobista Szlachty.

Juryzdykcyia osobista uważa się na stan w iakim kto zostaie. Szlachta posiadaiąca maiątki tam ma osobistą juryzdykcyią gdzie ma swoy maiątek ~~lub~~ nieruchomy gdzie iest zapisany w księgi szlacheckie. albo gdzie urząd sprawuie. i to Forum się zowie.

§ 76.

Juryzdykcyia Kupcow, i Mieszczan.

Juryzdykcyia kupcow, i mieszczan, tam iest gdzie są zwiąsującci w giełdy kupieckie. Jeżeli takiego trzeba pozywać mieszczanina który ma pozwolenie mieszkać i w mieście i na wsi, tam go należy pozywać, gdzie ma ostateczne mieszkanie, taccy podatki z obu mieysc powinni opłacać. Ukaz 1804. o tem powiada. Nie wolno zmuszać kupcow mieszkaiących na wsi do powracania, i mieszkania w mieście. wolno iest mieszczanom przenosić się do innych gubernii za paszportami swoiego miasta. owszem wolno iest tam należeć do giełd kupieckich. ale o tem powinien uwiadomić swoie miasto, które go ~~wypisze~~ poźniey wypisze ze swoich mieszkańcow.

§ 77.

Juryzdykcyia Rzemieslnikow

Rzemieślnicy tam maią swą Jurysdykcyą, y tam mogą bydź pozywani, gdzie są zapisani do cechu lub gdzie podatki opłacaią —

§ 78.

O Jurysdykcyi Rolników —

Co do Rolników, prawa nasze uważaią Rolników skarbowych, i dziedzicznych, tak iedni, iak i drudzy tam maią swoią Jurysdykcyą gdzie są zapisani w skarbach rewizyinych —

§ 79.

O Jurysdykcyi Małoletnich —

Małoletnich tam pozywać należy gdzie mieszkaią ich rodzice, lub opiekunowie którym rząndzenie maiątku odięte iest, ich Forum tam iest gdzie mieszka opiekun —

§ 80.

Gdzie pozywać należy popełniaiących przestępstwo kryminalne?

W przestępstwach kryminalnych pozywać należy do sądów pod których jurysdykcyą, przestępstwo to zostało popełnione — —

§ 81.

Jakim sposobem można przemienić mieszkanie swoie?

Każdemu wolno iest przemienić podług upodobania

zamieszkanie byle wprzód o to zasięgnął pozwolenia zwierzchności miasta tego w którym dotąd zostawał —

Oddział Drugi

O Jurysdykcyi ~~osobistey~~ maiątku

Żeby gdzie z maiątku kogo pozywać należało, uważać potrzeba w iakim powiecie lub gubernii iest położony ten maiątek, takoż uważać należy czyli maiątek iest nieruchomy iego i gdzie, czyli nie nieruchomy iesli ma wiele maiątków rozprzestrzenionych po różnych powiatach, i gubernach. uważać należy w iakim powiecie iest większa ilość iego maiątków, i tam potrzeba go pozywać to nayllepiey wytłumaczone Dokład Repnina dla sądów Smoleńskich — gdzie powiada o sukcessyi maiątków —

§. 83.

O Ugadzaniu się pozywania osob w iakim kolwiek mieyscu —

Każdemu wolno iest ugadzać się o mieysce pozywania, wolno nawet iest obrać w mieście iakim w kamieniczy stałe zamieszkanie — w dokumentach, i sprawach wolno wyrazić onum —

§. 84.

Sprawy o nieruchomy maiątek tam się odsądzaią, gdzie przebywa osoba obżałowana, iesliby niewiadome iego było przebywanie tam pozywać należy gdzie iego maiątek nieruchomy znayduie się —

Rozdział Trzeci

O Nieobecnych De absentibus

Stan nieobecnego iest godnym politowania, [opieki] ten albo-
wiem będąc za granicą dalekim iest od pomocy swoiey oy-
czyzny familii[a], i ten powód skłonił prawodawcę aby miał
iakiś wzgląd i opiekę nad iego maiątkami pozostawio-
nemi w kraiu — Kiedy woyny wciąż, handel obszerniey
nastały kiedy rządza odkrycia nowych, zapędzała ludzi w
cudze Kraie. wypadało w prawie opisać iakie służą prawa
iego sukcessorom legataryuszom, współkupiącym z nim
w handlu, gdzie wierzyciele maią swych należności po-
szukiwać, czy żona może iść za mąż i t.d — Prawa Rzym-
skie nie wiele o to dbały. kodex Francuzki przepisał, że po
upłynie pewnego czasu człowiek nieobecny za umarłego iest
miany — Dawniey 100. lat przeznaczano, i w tym przeciągu
czasu żona iego nie mogła wychodzić za mąż za innego —
później naznaczono że gdy kto żadney osobie wiadomo-
ści o sobie niedaie, to nazywało się nieobecność Domniema-
na druga iest przez sąd zadeterminowana

[a] i nie może sam pro-wadzić swych interessow,

§ 85.

Kto uważa się za nieobecnego?

Nieobecnym ten iest podług praw Rossyiskich któ-
ry o sobie żadney nie daie wiadomości, w takim razie po

upłynieniu pewnego terminu prawnego, domniemanie następuie o iego śmierci – maiątek iego sukcessorowie biorą – po upłynieniu nieobecności niewiadomey przez pięć lat żona może prosić orozwod – Dzieci po upłynieniu lat 3. bez pozwolenia oyca, slub brać mogą – Pierwiey iednak używa się on przez Ukazy – Gazety – – – – – –

§86.

Jeżeli ktokolwiek będąc nieobecnym otrzyma sukce=ssyią, natenczas Rząd bierze ten maiątek w swoią pro=tekcyią, Ogłasza rząd wezwanie nieobecnego od 1. do 2. lat ieśli w przeciągu tych lat nie iawi się utraca swoie prawa

Rozdział Czwarty

O Dowodach stanu Cywilnego –

Rozdział ten zdaie się bydź mało ważnym ie=dnak rzeczywiście uważaiąc ~~iedey~~ iest ieden z nayważ=nieyszych, albowiem on wszystkie stany wyświecie powinien, stan albowiem iest kamieniem wę=gielnym w społeczności, od tego zależy organizacyia familii, sukcessyi – &c – od wieków przekonano się że powinne bydź różnice między osobami w narodzie zosta=iącemi. stąd od wieków przepisano środki udowodnie=nia stanu, te środki są publiczne, bo każdy uważa się za obywatela narodu – środki te zmieniaią od trzech nayważniey=szych epok życia człowieka, to iest: Urodzenia, Zamęściu, i Śmierci – skoro podano środki udowodnienia tych trzech epok usuniono wątpliwe dowody świadectw, nadto wątpliwe względem posiadania stanu –

Regiestra z pokrzestnika są wszystkie równe w Rossyi one naturalnie są utrzymywane przez duchownych którzy przy tych aktach sakramenta święte dają czyli, oni akto- niem jedni byli obecni, jedni czuwali nad prawami a zatem im to przyznano — Francuzi zmienili swoy Kodex, to pochodziło ze stosunku bardziey polityczniego iak religijnego — Francya zapewniła tolerancyą wszy- stkim ~~duch~~ religiiom, zniosła wyobrażenie religii ie- dney panuiącey — Duchowni dawniey w akta zapi- sywali samych tylko ~~duchownych~~ katolików, kiedy potrzeba było i regestrów o aktach protestantów a zatem Francuzi to powierzyli Cywilnym Urzędnikom bo Duchowni okazali się w tey mierze mniey dbali mianowicie zaś o akt małżeństwa, kiedy Ducho- wni nie chcieli i nie znali w swoich prawach rozwodu a Francuzi chcieli to wprowadzić, a zatem koniecznie trzeba było wprowadzić do zatrudniania się temi aktami Cywilnych Urzędników — Francuzi chcieli odróżnić świeckość od duchowieństwa, aktów urodzenia, i to- formalności francuskie interessowne, i ważne, ale wiele sub- telności, i zamieszania, tak że niepodobna czasem praktyko- wać w krajach niezamieszkałych — w Rossyi dla stosunków władzy duchowney z cywilną zachowane te akta przy duchownych potrzebne te akta dla wiadomości o ludności, o sile państwa — Dowody te są 1o) Księgi metryk cerkiewnych i policyinych 2o) Gene- alogiczne księgi dla szlachty — 3o) Obywateli mieyskie 4o) Księgi

reniskie 5) świadectwa o przysposobieniu, i świadectwa o upełnoletnieniu — O każdym dowodzie z osobna będziemy ~~przy~~ mówić —

17.

17

O Xięgach metryk

Te Xięgi dzielą się na xięgi metryk cerkiewne i na xięgi spisywane od policyi – Najważniejsza iest rzecz żeby metryki iak naypunktualniej były spisywane żądaią żeby one iak nayprędzej i bez żadnych uwag były spisywane, w Rossyi przez długi czas nie było metryk, same świadectwa dowody stanowiły – Szlachta sama utrzymywała swoie metryki – rolnicy ich mało potrzebowali. ale Piotr: kazał żeby każda parafia miała xięgi gdzieby spisywała 1o) urodzenie dziecka. 2o) Ochrzczenie dziecka, kiedy urodzenie tego nastało, 3o Nazwisko Rodziców, i kumow, prawo Francuzkie takie metryki każe podpisywać przez samych rodziców, lub kumów. 4o Urodzenie dzieci zmarłych nie odebrawszy iescze chrztu – i dla iakiey przyczyny zdarzyło się nie ochrzczenie dziecięcia – kazano 5o) wpisywać do tych metryk osoby wstępuiące w stan małżeński, świadków roku, i dzień ślubu – Umieszczać należy umarłych z wyrażeniem czyli sakramenta przyimowali, czyli byli do tego przygotowani, kto umarł niepogrzebany, i dla czego – Żeby te xięgi większą miały autentyczność kazano xiężom ie podawać do powiatowey zwierzchności ta powinna przesyłać do konsystorzów, będących w gubernii – Zalecono aby każdy xiądz co cztery miesiące czynił wyciągi ze swych metryk, wiele osób urodziło się a wiele umarło, takie wyciągi powinne

bydź oddawane do konsystorzow, stamtąd zaś szły
do synodu rządzącego, który takie wyciągi zebraw=
szy z całego Imperium oddawać powinien aka=
demii nauk — dla wpisywania w pismach publicznych —
Generalny Reglament zalecił aby odtąd niezawodnie wszystkie
takie xięgi spisywane były, ale bez rozróżnienia śmierci, od u=
rodzin — Ukaz 1724. żali się że xięża niedbali dotąd nie nadsyłali
do Synodu wiadomości, więc każe dziadom ie pisać i do Synodu odsyłać.
Ukaz 1765. żądał wiedzieć mianowicie ilość dusz wszelkich rodzących
się, i umarłych — zalecono nie tylko duchowieństwu ruskiemu ale
wszystkim to czynić —

§ 9.

Forma xiąg Metrycznych —

Żeby z tych xiąg mieć niewątpliwe wiadomości
o aktach ślubnych lub urodzeniu, zalecono aby z kon=
systorzow dawane były xięgi sznurowe do każdey cer=
kwi z podpisem zasiadaiącego w konsystorzu, w któ=
rey były wciągane metryki — Zalecono także aby
każdy proboszcz lub sługa cerkiewny własną ręką
spisywał metryki iak nay dokładniey z podpisem
iaką portę proboszcz lub sługa cerkiewny zrobił
dla nowo narodzonych dzieci — Zalecono dla uni=
knienia wszelkiey zaguby tych metryk aby one były
chowane w cerkwi nie zaś w domu mieszkalnym —
Kazano także aby proboszcz lub sługa cerkiewny pod=
pisał się na końcu tych metryk, żeby ie poprawiać
dobrze, i często zachowywać — i do Konsystorza każdego
roku odsyłać. gdzie w cerkwiach według ponądku cho=

wane bydź maią — Przypadek z okolicznościami powinien bydź opisany — i do Synodu wszystko postane — kopie ~~z~~ metryk w każdey parafii bydź powinne — 6) Mieyscowa zwierzchność duchowna powinna rozestać do parafii xięgi czyste do zapisywania świadectw wydanych, że między zawieraiącemi małżeństwo pokrewieństwo bydź nie powinne — Ukaz 1802. maja 1. Ukaz 1806. maja 7. przepisał formy do zapisywania metryk, formy te drukowane w Petersburgu, wolno iednak i po konsystorzach ie drukować —

§90.

Jak rozdzielać te metryki?

Dawniey w iednym mieyscu akta ślubu, urodzenia, i śmierci zapisywano — Ukaz 1806. maja 7. zaleca ie po osobno zapisywać —

§91.

O Metrykach policyinych

Na wzór kodexu Francuzkiego Rossyia chciała mieć zapisane metryki w policyi ziemskiey, lub ~~miejsk~~ mieyskiey, a te na mieyscu urodzenia człowieka, lub śmierci corocznie przesyłane bydź maią do mieysc wskazać się maiących, a stąd z duchownemi metrykami maią bydź przesyłane do rządzącego synodu — Ukaz 1802. Julii 13. ale pomimo tak srogich zakazow nie przyszło to do exekucyi w naszym kraiu —

Oddział Trzeci

O wydawaniu świadectw z xiąg metrycznych

Wyięcie świadectw z xiąg metrycznych iest niebronne ale w Rossyi zalecono aby w Extraktach wydawane były na papierze stemplowym kosztuiącym 50. kop:

§ 93.

Przepisano żeby świadectwa wyimowane z xiąg metrycznych duchownych nie każdemu były wydawane, na zapotrzebowanie iemu ale chyba tylko za wolą sądu świeckiemu prywatnemu nie wolno brać extraktów ale chyba tylko wówczas kiedy kto żąda być przypuszczonym do orderu Świętego Jana Jerozolimskiego można wziąść metrykę, tudzież świadectwa chrztu często zdana się że możni panowie poymuią sobie nierównego stanu osoby w małżeństwo – ważne to iest w skutkach, lecz że potem fałszowano metryki, i śluby gwałcono, kazano aby szlachta wyższa extrakta odbierała od xięży w tym przypadku – na tym extrakcie xiądz powinnien się podpisać. a oni rozpisać się że odebrali ten extrakt – otem przeświadcza Ukaz. 1805. Julii 15.

Oddział Czwarty

O xięgach Genealogicznych

Xięgi genealogiczne Rossyiskie: dzielić można 1°) na Xięgi genealogiczne Familii Imperatorskiey — 2°) na Xięgi genealogiczne wszelkiey szlachty — Co do pierwszey: iest rozkaz Pawła aby Xięgę tę chowano z przyczyny iżby kłótni niebyło we odzieraniu się do familii panuiącey — iżby po wygaśnieniu iey. wiedzieć kto tron obeymuie dla tego tu zapisywano wszystkich rodzących się, w tym celu W tym celu Xiążęta będący za granicą przysyłaią i uwiadamiaią Imperatora o narodzeniu się iakiegokolwiek z iego potomków, ten wpisywać każe do Xiąg Genealogicznych, i odpowiadaią że należą do Familii Imperatorskiey

§ 96.

O Xięgach Szlacheckich —

Na udowodnienie szlachectwa nakazano Xięgi genealogiczne układać, a Ukaz 1800. formę przepisuie ich układania, wszakże oprócz Xiąg stwia i inne świadectwa szlachectwa. iakoto: Patenta — Ordery — i td — Dworanskaia Gramota § 66. zaleca aby po skasowaniu Mieszczestwa Xięgi genealogiczne były ułożone mocą którego Każdy udowadnia swóy zaszczyt. szlachecki — § 67. mówi że deputowani maią bydź wybrani — § 68. wyłuszcza że do tey Xięgi wnoszą się szlachcice Ziemskie dobra maiący — § 69. że niewmieszczony w Xięgi genealogiczne nie ma przywileiów własciwych używać —

§ 72. przepisuie porządek iak te xięgi utożone bydź maią — Czy szlachcic żonaty, i z kim? wiele dzieci, czy wdo=wiec, wiele kto ma dusz, dziedzicznych, kupionych, czyli possessyią trzymanych gdzie przesiaduie? iakiey rangi? czy iest w słuźbie Jmperatorskiey, lub nie? § 76. wyli=cza że ta xięgi ma się dzielić na 6. klass. do xięgi pierwszey klassy. wnoszą się imiona aktualney szla=chty. (co Dyplomata od panuiących odebrali) i ci też tu naleźą co maią dokumenta stare od 100. lat— Do drugiey klassy. naleźą imiona szlachty woienney Ukaz 1721. 16. Stycznia — mówi że woienną szlachtą są Oberoficerowie — Do trzeciey klassy — naleźą imiona szlachty ósmą klassą zaszczyconey Tabella Piotra o rangach. do tey klassy włącza tych co byli lub są w ósmey randze czy cudzoziemcy czy Krajowcy, nawet chociby i ze szlachty tacy nie pochodzili — do czwartey klassy — wnoszą się fa=milie zagraniczne to iest: co z obcych kraiów przybyli, i poddaństwo Rossyiskie przyięli — mianowicie tu na=leźą pochodzący z zacnych bardzo familii — Do pią=tey klassy — naleźą imiona osob tytułami dystyn=guiących się, takźe i ci co tytuł odebrali od panuią=cego — do szóstey klassy — Wnoszą się imiona starey szla=chty. takźe i ci których świadectwo za 100. lat przechodzi—

Marszałek z Deputatami ma rozważać dowody, i 2/3. głosu mówić za szlachectwem powinny aby zostać szlachcicem. kto nie iest kontent z Deputacyi szlacheckiey może się udać do Heroldii – Xięga ma bydź konserwowana w Archiwach Szlacheckich – § 91. wytłuszcza dowody szlachectwa – § 92. wytłuszcza że za prawdziwe dyplomata są, 1º) dawane od głów koronowanych, 2º) herby, 3º) patenta, do których szlachectwo iest przywiązane – 4º) Gdy osoba miała ordery 5º) Listy pochwalne, 6º) Ukazy o nadanie maiątków nieruchomych 7º) Nadane Possessyie – 8º) Ukazy possessyie w dziedzictwo zamieniaiące – gdy przodkowie wypełniali służbę szlachecką, i praw takich używali – 9º) Swiadectwo 12. szlachty że ktoś iest szlachcicem, iest dostatecznym dowodem 10º) Ukazy wszelkie dowody maiące szlachectwa – Ukaz 1788. Aug: 25. podał formę podług którey Guberski Marszałek ma dawać ~~szlachectwo~~ – swiadectwo – Ukaz 1791 Julii 19. rozwiązuie wątpliwości Dworańskiey Hramoty Ukaz 1797. Januaryi 20. obiaśnia wątpliwości Hramoty, mówi żeby zapisywać do tey klassy do którey się bydź udowodnią – Zalecono mieć herbownią gdzie w 1º) klassie umieszczaią się imiona Królow, i panuiących w drugiey Klassie – umieszcza tych co z łaski Imperatora są szlachcicami, w trzeciey klassie – co walecznemi dziełami zasłużyli na szlachectwo – Ukaz 1800. 7bra 8. pozwala

Heroldii patenta na szlachectwo wydawać na pargaminie a za to 30. rubli wnieść ma — Ukaz 1801. Apr 12. mówi że odnodwórcy w iednym stopniu zostawać mają. Ukaz 1801. zaleca Aby szlachcic uwiadomił czyli był kiedy w skazkach umieszczony, ieżeli tak, ma dodać iakiemi ukazami iest z tego wyięty — Ukaz 1805. mówi o szlachcie zagraniczney Ukaz 1815 powiada że orderowi wszyscy należą do xięgi pierwszey szlachectwa, nie zaś do piątey — Ukaz 1816. oktobra 30. powiada że dzieci urzędników pierwszych ósmey klassy urodzone przed rangą rodziców są szlachcicami —

Oddział Trzeci —

O Mieyskich Xięgach

Dla udowodnienia stanu mieyskiego powinne być xięgi obywatelstwa mieyskiego, gdzie wszyscy umieszczeni być maią — Oprócz mieyskich są gdzieniegdzie xięgi Axamitne (Barachotnoie Kniki) na wzór szlacheckich Ukaz 1801 Horodowe Położenie statia 53. mówi aby była xięga mieyska zamykaiąca Obywateli tegoż miasta, do tey xięgi co trzy lata przez kreski obierani być maią, i w xięgi zapisuią się nazwiska obywatela w mieście bawiącego się — Kto nie iest zapisany w te xięgi, nie iest Obywatelem mieyskim —

Xięga ta przez Starostę się układa, wymienia się
tam czy obywatel żonaty, i z kim, iakim bawi się prze-
mysłem, etc. Taką xięgę Starosta daie podpisać głowie
miasta. Xięga mieyska na sześć Klass. dzielić się
może. 1o) należą do pierwszey Klassy mieszczanie aktu-
alni, to iest: maiący domy swoie w mieście, do drugiey
Klassy wnoszą się imiona obywateli należących do
1. 2. lub 3. giełdy kupieckiey. w pierwszey ~~gdz~~ gieł-
dzie kupieckiey potrzeba mieć kapitału od 50. do 10. czer.
rubli, w drugiey giełdzie od 5. do 10,000. rubli, w trzeciey
od 1. do 5,000. rubli. do trzeciey Klassy należą miesz-
czanie w cechach zapisani, a tu także należą, i Rze-
mieślnicy, i ich uczniowie. do czwartey klassy należą
imiona mieszczan, z innych stron przybywaiących
do piątey Klassy znamienici obywatele tego miasta,
także i ci co powinności ziemskie dobrze po kilka
razy obrani sprawowali. ci co z akademii atestaty
otrzymali. Artyści sztuk wyzwolonych, członki A-
kademii, Bankierowie, od 100. do 200000. maiący
do szóstey klassy imiona posadzkich, tudzież nie-
maiący zupełnego prawa obywatelstwa, a dawno
zamieszkali w mieście. kto takie ma dowody na-
leży do xiąg mieyskich. Barachatne xięgi dzielą
się na dwie klassy. w pierwszey klassie umiesz-
czeni są ci co prosto od Oyca. do dziada są szla-
chtami, w drugiey klassie umieszczeni są, ci co
pobocznemi są krewnemi.

Kto należy do stanu włościańskiego. albo kto po=
głowne płaci. wtedy trzeba się uciekać do rewizkich skask
iakim też sposobem układać się maią od ukazow ró=
żnych zawisł ostatni ukaz na tylko interessować może –
Ukaz 1749. iest naydawnieyszy o rewizkich skaskach on
zaleca aby co lat 15. spisy uprawiane.
Ukaz 1783. zalecił aby co lat były spisane w
każdey Gubernii ludzie płacący podatki, i na to
byli wyznaczeni Rewizyone skasek – Zalecono aby do
roku 1782. skaski iuż skończone były całkiem, wszystkie
urzędy na iedno mieysce zebrać się maią – Skaski maią
się chować w iednym mieyscu aby za dowod w każdym ra
zie służyły, Manifest 1815. każe po samych Guberniach
rewizkie skaski odbywać – Magistraty w miastach. a na wsi inni urzędnicy
podawać powinni skaski od właścicielow maią=
tków magistratom, a te sądom powiatowym lub
Gubernkim – Manifest 1816. mówi że kupców, i mieszczan
Magistraty a poddanych dziedzice lub rządcy spisywać
maią – Skaski te w dwóistych exemplarzach podaią się –
Skaski te kazano chować w miastach powia=
towych, i magistratach, włościanie wypuszczeni
na wolność powinni zapisać się do iakiegokol=
wiek stanu inszey iako włóczęgi maią być
oddawani w sołdaty – także zalecono aby tych którzy
w skaskach taią dusze oddawać pod sąd, i karać tak
iak kryminalistow –

w każdym mieście rewizyia skasek iest przez Ko=
missyią przezierana — Kara przepisana na tych któ=
rzyby do roku 1816. niepodali ieszcze w tey rewizyi prze=
pisano że choćby kto opuscił duszę. a teraz podał. bez=
karnie mu uchodzi Przepisano formę która ma
służyć do drukowania takowych skasek — —
Piąty dowód szlachectwa — są Dokumenta o przysposo=
sobieniu — —

Przepisano że ~~ty~~ kto w rewizyi opuscił przypad=
kowie iaką duszę, a potem dobrowolnie o tem oznay=
mił wolnym iest od wszystkich innych kar, tylko
powinnien opłacić dubeltowy podatek za utaiones
duszę, przeciwnie ten który nie przypadkowie ale
rozmyślnie to popełnił nietylko ma dubeltowy po=
datek opłacić za utaione ~~dw~~ dusze, ale nadto ieszcze
pięcset rubli strafu — poddany zaś sam przyznaiący
się że iest nieczapisany w skaskie wszystkie wolność —

Rozdział Piąty —

O Prawach Cudzoziemskich

Cudzoziemców w rossyi przebywaiących kodekto=
wicz dzieli na dwie klassy — 1. na Cudzoziem=
ców przebywaiących do czasu tylko w kraiu, chcą=
cych iednak powrócić do oyczyzny, 2. na Cudzo=
ziemców chcących zamieszkać w kraiu, i przyiąć poddaństwo —

Od tych odróżniaią Transeuntes co przeieżdzaią tyl=
ko przez kray, lecz Rossyanie do 1go rzędu zaliczaią —
Potrzeba zaludniania mieysc pustych w Rossyi
sprowadzała Cudzoziemców, naywięcey było to skut=
kiem gościnności tak właściwey słowianom, stąd w Ro=
ssyi, i Polsce nayrzęcey było Cudzoziemców —
Cudzoziemcy w Rossyi przebywaiący zostaią pod pro=
tekcyią praw Rossyiskich tak co do maiątku, iako i
do osoby — We wszystkich sprawach cywilnych, i kry=
minalnych należą do praw Rossyiskich powinni
oni mieć paszporta policyine pozwalaiące przenie=
szkiwania w Rossyi, aż póki niebędą należeć do
poddaństwa Ross: lub nie zechcą powrócić nazad
do swoiey Oyczyzny — wtenczas nie trzeba takich
paszportów — Ułożenie liczne swobody i prawa daie
Cudzoziemcom, w Roz: 7. uciekaiących Cudzoziemców
z wszystka łapać każe, i umiłem zmagać, Z Cudzoziem=
cami iak z poddanemi obchodzić się każe. Jeśliby u=
marł Krajowiec, a długi zostawił to pierwsza opłata
dla cudzoziemców należy — ieśliby nie oddał, to w
nieurwę ma bydź oddany, Reglament 1721 żąda
aby policyia miała opiekę nad Sierotami, i wdo=
wami Cudzoziemskiemi — Cudzoziemiec o morato=
ryium w długach proszący od 1. do 3. lat pozwalaią —

Ukaz 1762. stanowi kary kryminalne na cudzoziemców, to jest: że cudzoziemiec złapany na kradzieży lub podpalaniu w Imperyium Ross: ma być natychmiast powieszony

Ukaz 1789. zaleca aby majątki cudzoziemców obładowane długami były wyprzedawane na opłacenie długów.

Ukaz 1721. chce zapobiedz aby cudzoziemcy długów narobiwszy nie wydalali się z kraiu. Zaleca więc aby cudzoziemcy wyjeżdżaiący z kraiu odbierali z policyi paszporta inaczey nie mogą wyjeżdżać.

Ukaz 1727. zaleca aby policyia we trzy dni odprawiła cudzoziemców chcących wyjeżdżać do siebie, Ustaw Błahoczynia mówi że prawa cudzoziemców takie są, iak i kraiowców, że Krasnoprystaw o wszystkim wiedzieć ma.

Manifest 1784. mówi o zachęceniu cudzoziemców do osiadania w Tauryce, zapewnia wszelką żeglugę na morzu czarnym, i wolny handel cudzoziemcom z rossyianinami.

Manifest 1798. stanowi dwa porty w Tauryce, Teodozyią, i drugą, gdzie maią cudzoziemcy prawo osiadać, przepisuje prawidła handlowe, ziemię cudzoziemcom wyznaczyć każe.

Manifest 1807. obszernie traktuie o handlu cudzoziemskim - Cudzoziemcy do giełd kupieckich nie mogą mieć wstępu, ani używać wszystkich swobod i praw należących do giełd kupieckich - Sami tylko Cudzoziemcy należący do giełd kupieckich na morzu Azofskim i Czarnym, mogą bydź do ich przyjęci i w Rossyi. Jeśliby zaś iacy Cudzoziemcy należał pierwey do giełdy, w sześć miesięcy powinien przyiąć poddaństwo Rossyiskie - Dzieli ieszcze Cudzoziemców 1º) na gościnnie bawiących się w Rossyi 2º) na zaiezdnych którzy ani do giełd ani do skarbu nie są zapisani, tylko hurtowy handel prowadzą. podatki obydwie klassy płacić maią iednak w 6. pierwszych miesiącach są wolni. Prerogatywy niektóre im są przyznane

Ukaz 1808. Pozwala Cudzoziemcom należącym dawniey do giełd kupieckich a chcącym z nich się wymazać. oddalić się ~~od~~ tychże giełd. iednak nie są oni wolni od policyi. i ieśli chcą daley bawić w Rossyi powinni mieć na to paszporta od policyi - Sprawy handlowe rozstrzygaią się podług praw handlowych Rossyiskich. i w innych Cywilnych sprawach takoż podlegaią prawom Rossyiskim Cudzoziemcy będący w Rossyi. iakoto: ~~Cudzoziem~~ Atzgenci. Dyplomatyczny wedle praw Narodowych maią

bydź sądzeni. i ich studzy domowi razem z nimi przybyli od porta maią bydź karani —
Kupcy Angielscy dawniey w Rossyi mieli handel wyłączny. mieli własne prerogatywy daleko licznieysze aniżeli samych Rossyian. Atte Monarcha manifestem wydanym 1807. porównał tych kupców z kraiowcami — a późniey nawet dał przewagę kraiowcom nad ludzoziemcami — a Anglicy odłużeni ustąpić musieli —
Kalmukom oddzielny sąd zwany Zargo postanowiono — Tatarom, i innym Azyiatyckim kupcom są dane przywileie, sprawy ich sądem polubownym się rozsądzaią —

§103.

O Małżeństwach

Wszyscy Ludzoziemcy będący religii Chrześciańskiey mieszkaiący w Rossyi mogą się żenić z Rossyiankami iakieykolwiek bądź religii, ale Rossyianka wychodząca za mąż za ludzoziemca przymanego w wypie nie może bydź przymuszana iechać razem z mężem do iego Oyczyzny Ułożenie Roz: 26. Maia dozwala Rossyiankom wychodzić za ludzoziemców byleby ci tylko byli ochrzczeni —

Ukaz 1720. Powiada że Wdowy lub dzieci ubiegające w polskim kraju iesli chcą wychodzić za szlachtę Smoleńską, powinne przyiąć wiarę Grecką
Ukaz 1743. zatwierdza to wszystko co inne potwierdziły.

§ 104.

Obowiązki ludzo ziemców obrania sposobu do życia, lub przemysłu –

Każdy ludkoziemiec mieszkaiący w Rossyi ma prawo obrać iakikolwiek sposob do życia, wolno mu wchodzić w urzęda cywilne, lub wyższe, zatrudniać się dawaniem lekcyi byleby o tem wprzód uwiadomił zwierzchność mieyscową, zaymować się wszelkim rodzaiem przemysłow, byleby do tego używał tylko wolnych ludzi nie zaś krepostnych. Osiadać może na gruntach dziedzicznych podług warunków w ugodzie zawartych, i stosownie do praw.
Ukaz 1801. 1802. wolność wymania – 2o) dziesięcioletnie uwolnienie od podatków skarbowych, 3o) ziemskie powinności spełniać maią, ale odeyście ich wolne być powinne, dziedzic kontrakta na ter:

stopniu się kładą z ochrzczonym synem – Kum w pierwszym stopniu – Dzieci Oyca chrzestnego z ochrzczonym w stopniu drugim, a z rodzoną bracią ochrzczonego w stopniu trzecim –
Małżeństwo ze względu na chrzest zabrania się 1) między kumem, a matką, 2) między dziećmi kuma a ochrzczonego aż do 7. stopnia, 3) między kumami, a bracią lub siostrami ochrzczonego, 4) między prawnemi, a chrzestnemi rodzicami, 5) między Oycem lub matką ochrzczonych, a dziećmi ochrzczonego – 6) Jeśli kilkoro dzieci różnego rodzeństwa trzymane są przez iednych chrzestnych to ci wiązać się nie mogą – 7) między Oycem a matką chrzestną – lecz gdyby tu było zawarte małżeństwo będzie utrzymane byleby się one poddały pokutom cerkiewnym – na prośbę o małżeństwo pozwolenie się otrzymuie w takim względzie – wyiąwszy między Oycem chrzestnym, a ochrzczoną
Przysposobienie właściwie nie stanowi żadnego pokrewieństwa, ale fikcyia tylko prawna roli powinowactwo na wzór cielesnego, i liczy stopnie, a prawodawstwo Rossyiskie naydaley posunęło to pokrewieństwo.
Pokrewieństwo zachodzi 1) Między przysposabiaiącemi a dziećmi przysposobionych, 2) między Oycem przysposabiaiącym, a matką i siostrą przysposobionego – 3) Między małżonkiem, i wszystkiemi krewnemi Oyca przysposabiaiącego, a przysposobionego do siódmego stopnia małżeństwo iest zakazane.

§ 124.

Ze względu na polityczne stosunki w prawie Ross: zabronione iest małżeństwo 1) Kuratorowi z osobą w kurateli będącą przed 25. laty - 2) Oycu, i bratu kuratora z osobami będącemi w kurateli - 3) Mężowi z córką rozwiedzioney z nim żony choćby ona z innym mężem spłodzoną była - 4) zabroniono zawierać małżeństwa w domie, w czasie żałoby, a to dla tego aby czasie dziecko nie było, rok żałoby, i 6. niedziel iest w Rossyi u nas tylko sześć miesięcy w Statucie naznaczono -

48. 5) niewolnikom - z wdowami zmarłych panów -

Czwarta Przynależność małżeństwa: iest: aby osoby zawieraiące małżeństwo miały lata do tego potrzebne - Dziś nie ma praw zakazuiących małżeństw bardzo wczesnych, bo wszędzie prawie umiarkowana iest, strefa żenienia się - Przestarzali mogą bydź często zdatni do płodzenia dzieci - Ułomni wszyscy maią prawo zawierania małżeństw - Prawa Rossyiskie rozróżniaią Wieśniaków, i Mazynarów - Z wieśniaków kobieta przed 13. a mężczyzna przed 15. laty małżeństwa zawierać nie mogą - Szlachcie - mężczyznie po 20. kobiecie po 16. leciech mogą ślubować - Mazynarom

w admiralitetystwie po 25. latach dopiero, i za pozwoleniem zwierzchności można związki zawierać. Dla wieku przestarzałego podług praw Rossyjskich duchowni nie mogą dawać ślubu, tylko za odniesieniem się do władzy wyższey. Dla nierówności wieku także zabronić można małżeństwa.

Piąta Przynależność — iest: wzaiemna zgoda i nieprzymuszanie osób do zerwania małżeństwa — od tego prawidła są wyiątki iesliby życie rozwiązłe prowadzili dzieci. Rodzice mogą zmusić ich do ślubu. Ze względu na zgodę która tu potrzebna, wielu prawników kontraktem zwali. Dzisieyszym prawnikom nie zdało się małżeństwo kontraktem nazywać bo 1) prawa Rzymskie nigdzie go tak nie zwały. 2) że w małżeństwie nie ma natury kontraktu bo ten po pewnym czasie zrywa się a małżeństwo trwa wiecznie. 3) że w małżeństwie nie iest bynaymniey potrzebny kontrakt, a chociaż powiadaią że u nas ma mieysce zgadzanie się stron, Stipulatio, iednak trzecia osoba to iest: xiądz iest temu przytomny. A u Rzymian Stipulatio między dwóma tylko osobami zawierane było. — 4) że małżeństwo zawiera się w uniesieniu miłości gdzie zastanowienie, i wybor, mieysca nie maią. — 5) że dziewczyna nie zna przyszłych obowiązków a zatem na nie zgodzić się nie może. 6) wreszcie ta zgoda albo rzadko, albo nigdy nie ma

mieysca, w małżeństwie — A wpierw Familie losem za pociągiem bogactwa, piękności, godności lecz w przepaść małżeńską — Wola zwierzchników, rodziców tu wszystko stanowi — —

Zgoda ta ma bydź wolną od Boiazni, i Przymusu vis, et metus — błąd także tu mieysca mieć nie może, lecz niewiadomo co to iest błąd? —

Potrzebna iest zgoda osob zwierzchniczych, iako to Rodziców kiedy osoby wstępuiące w stan małżeński są małoletnie jeszcze —

§. 129

49 — Przedłużenie poprzednich paragrafów —

Prawa uważały że Uwodziciel z uwiedzioną po większey części zgodnie działali, zatem pozwalały im wstępować w stan małżeński, Uwodziciel kobiety uczciwey stanu bogatego może iest z nią żenić się lub za hańbę zapłacić litrę srebra, Uwodziciel średniego maiątku niechcący żenić się z uwiedzioną połowę maiątku tracił, Jeśliby zaś Uwodziciel był ubogi wtenczas kazać się wieść 7. lat — Wreszcie Ustawy powiadaią że ieśliby kto uwiódł kobietę obietnicą zamęścia musi się koniecznie poiąć w małżeństwo — w prawnie mianowicie gwałt towarzyszy zatem tu zgoda mieysca mieć nie może stąd prawa zabraniaią porywaczowi żenić się z

Zgoda osob bydź powinna. a więc czy zgoda zachodzi między uwodzicielem, a uwiedzioną? Uważali Narody że tu tu przymusu nie ma a zatem niebronią brać slubu im, i prawa Ross: to zastrzegaią owszem obowiązuią nawet do tego ieśli obiecał uwodziciel oparte to iest już na Rzymskich iuż na Greckich prawach —

powagę, chyba ona na to się zgodzi. – *Sobor Ancyrański*
zaleca iesliby kto porwał oblubienicę, iey zaręczoną
musi ię zwrócić choćby też zgwałconą *Sobor Chal=*
cedoński klątwę rzuca na porywaczów – Prawa do=
piero Bazylego W. żenić się dozwoliły porywaczom –
We wszystkich prawodawstwach ludziom szalonym z umy=
słu pozbawionym zabroniono zawierać małżeństwa
Ukaz 1722. Zabrania małżeństw Durakom, powiada
on że tacy nie są zdatni do nauki nie mogą być
użyci do żadney służby Jmperatorskiey, że majątki
swe burzą, zatem niepozwala im się żenić, ale
każe oddawać ich w kuratelę, po odniesieniu się
wprzód o to do Senatu.(+) Frank w policyi medycznej
wylicza choroby zaraźliwe dla których powinne być
zabronione małżeństwo – –
Szósta przynależność małżeństwa: iest Bez=
ślubność, ażeby osoby wchodzące w stan małżeński
nie były w związku małżeńskim z innemi oso=
bami – Wielu było między Niemcami którzy u=
ważali małżeństwo iako związki przyiaźni, stąd
radzili aby osoby obu płci łączyły się bez małżeń=
stwa, ale to są tylko urojenia które żadnych do=
wodów nie potrzebują. Niektórzy żądali wielożeństwa –
powiadaiąc oni że Żydzi przed Moyżeszem miewali
po kilka żon, i Moyżesz sam nawet to potwierdził
w swoim prawodawstwie, potem wspieraią się na przy=
kładzie Mahometańskim gdzie po kilka żon miewaią

(+) Filozoficzniey rozbie=
raiący te rzeczy lepsze da=
ią powody, że szaleni są
pozbawieni sił fizycznych
i choroby zaraźliwe stąd
wynikaią, a więc zabro=
nić należy –

50

51.

dla wielu przyczyn nie można trzymać wiele żon liczne są (?) przeciw temu dowody. bo 1) bo naprzód trzeba strzedz w zamknięciu kobiet 2) że ubogim niestałoby żon, bo możnieysi by zakupowali ie — 3) że (?) wielożeństwo truci(?)a, zabóystwa, by się działały między żonami 4) że i w takim stanie iedna żona iest tylko prawdziwą a inne zawisłe od pierwszey —

§ 134.

Dla przestępstwa małżeństwa zabronione są 1º/ dla osób wiernych cudzołożstwa, prawa wszelkich Narodów ten zakaz umieściły prawa rzymskie pierwsze ten zakaz do siebie wprowadziły i tym przeszedł do Kormczey Knihi — Dziś zakaz ten w opinii nigdy się nie exekwuie, chociaż w prawach iest umieszczony 2) dla przestępstwa zabronione małżeństwa były tym którzy winni były iakiego przestępstwa za co byli karani śmiercią cywilną Rossyia inaczey w tey mierze przepisała. ma ona Syberyią gdzie posyła ludzi niegodnych znaydować się w uczciwym towarzystwie, stąd prawa Ross: zesłańcom nie zabraniaią zawierać małżeństwa w tych mieyscach ale przyznać powinni że nigdy z zesłania nie powrócą chociażby uzyskali ułaskawienie Monarchy i że ich dzieci na zawsze zostaną w Syberyi i nie będą chcieć powracać do Rossyi — potwierdził to Ukaz 1800. mówi on że po tych którzy się żenią na Syberyi maiątki maią bydź zabrane na skarb, ale rząd Rossyiski lepiey w tey mierze postąpił pozostałe maiątki zesłańców ~~oddawać~~ oddaiąc ich dzieciom zpłodzonym na Syberyi —

52 Ósma Przynależność iest aby nie stało na przeszkodzie powstanie, i stan osoby — Co do powstania w nie… (?) w mieyscach zabroniono duchownym iak u nas — W

Rossyi dzielą się duchowni na Czernoreicow, i białych,
białym wolno zawierać małżeństwo. wsparte to iest
na Soborach, i na nowellach Justyniana.
Duchowieństwo klasztorne, Czerńcie, nie mogło wcho-
dzić w stan małżeński. powszechnie rozważaiący
tę materyię zgadzaią się na to że Duchowni pilnuiący
nauk nie powinni zawierać małżeństwa, a to 1) że ten stan ma bydź naukom
Oddany a to się nie zgadza (z nasz wyobrażeniem o małżeństwie) 2) ~~większa liczność~~ iest spo-
wodzi przed osobami duchownemi żonatemi, ducho-
wnych nieżonatych utrzymanie mnieyszego kosztu wy-
magało, a zatem, wypada zabronić im małżeństwa że gdzie iest duchowieństwo
tam wiele nadużyć się dzieie. iak w Rossyi optaty. a dla tego nędza zaw-
doświadczenie przekonało że uczeni iakiemi bydź po- sze ściska duchowień-
winni duchowni są mniey zdolni do zawierania stwo —
małżeństwa. a zatem i z tego względu zabroniono małżeństwo
Duchownym w Rossyi pozwolono żenić się Ducho-
wnym a to dla większey niedoskonałości iakie
maią mieysce w klasztorach gdzie Duchowni święceni nie są
żonaci — w Rossyi duchowieństwu klasztornemu
zabroniono wchodzić w stan małżeński a to dla tego
że poświęcaiący się zatrudnieniu świętemu religii nie
może bydź nierozerwany małżeństwem, powody te są wytłomaczone w 4. Soborze
Zabronione są małżeństwa osobom zostaiącym Chalcedońskim, i w nowel-
w służbie Imperatorskiey. a iakoto osobom dyploma- li Justyniana obszerniey
tycznym, ktorym zabroniono żenić się za granicą to wytłumaczone.
Tacy powinni koniecznie prosić uprzednio rządu
swego o małżeństwo z ludzoziemką, powinni ~~tyle~~
uwiadomić iaki posag do iego domu wniesie
osoba z ktorą chce zawrzeć związki małżeńskie —

kiedy kto tych formal=
nosci nie chce dochować
usuwa się ze służby dy=
plomatyczney

53 – Dziewiąta Przynależytość małżeństwa: należy
na odbyciu wybadania – dziś przez wybadanie rozumiemy
wywiedzenie się przez przyiacioł czy między osobami nie=
ma iakich przeszkod prawnych, czy niema np pokrewień=
stwa, zaleca prawo Ros: dowiedzieć się czy umieią ~~oza=~~
~~ta~~ artykuły wiary osoby wchodzące w stan małżeński
czy maią lub niemaią żony, to duchownemu donieść trzeba
i to się nazywa Obysk – opłata od małżeństw pierwiey
do skarbu była brana ieśli niewierni byli – Ukaz 1805:
to samo zatwierdził wyimuiąc tylko Tatarów od ta=
kiey opłaty – Ukazem dopiero 1765 Julii 14. Katarzyna
zniosła takie opłaty ze wszelkiego wyznania –
Dziesiąta Przynależność: iest: poprzedzaiące zapowie=
dzie, to dla tego wymyślono aby sekretnie nie zawie=
rano małżeństw, a więc po trzykroć się ogłaszali publi=
cznie wetrzech dniach świątecznych po sobie następu=
iących w Cerkwi z ambon w parafii gdzie osoby wstę=
puiące w stan małżeński znayduią się – bez takiego o=
głoszenia nie są ważne Małżeństwa, Zapowiedzie
te trwaią do trzech miesięcy w przeciągu których ie=
śli nie będzie zawarty szlub to nowe maią być za=
powiedzi – Kormczaia Kniha Instrukcyia dla
duchownych punkt 24. o powinnościach przełożo=
nych 122 – W wątpliwości kapłan Biskupowi miey=
scowemu ma donieść, a ten gdy sam rozstrzygnąć nie
może, ma się udać do Synodu

N. 17

Opiekuni — co do osoby, którym nayblizszym polecaią opiekę, bez tych pamowaniem, nareszcie i obcych byle uczciwych —
Toż samo i o opiekunach co do maiątkow rozumieć potrzeba —
Rossyiskie prawo nie zna opieki prawney iakowo innych Narodach — nie
Z postronnych mogą bydź opiekunami 1) Nieposzlakowani w czemkolwiek, mianowicie ktory pod karą sądową zostawali — 2) Wiadomi ze złego ekonomiienstwa, mianowicie urzędem poddanych — 3) Którzy ci ktory iakieś klótnie mieli z rodzicami nieletniego — 4) Którzy są marnotrawni, 5) Bankruci — Urzędenie o Guberniach —
Sieroty pozostałe bez maiątku, bez Edukacyi, wtenczas powinny bydź oddane do domu sieroctwa opieki pozaktadanych w stolicach — Magistratura powszechney opieki powinna zaiąć się sierotą, ieżeli nie można umieść do domu sierot — Sieroty nie szlachta maią bydź do rzemiosł oddawane, albo gdzieś na wyżywienie — —

Powinności opiekunow

1) Powinność aby opiekuni wyłącznie zaymowali się osobą nieletniego — 2) Maiątkiem — opiekun powinien bydź łagodnym, starać się ma o Edukacyią — powiększać maiątek nieletniego —
2) Aby opiekunowie w ważnieyszych sprawach do sierockiey opieki udawali się, ktora opiekunom daie instrukcyią iak ma postępować —
3) Opiekun obowiązany mieć szczególnieyszą pieczę nad małoletnim, powinien ściśle w bojaźni bożey wycho-

wyrwać, naucze artykułow wiary; obyczaynie ma bydź prowadzony. w szkołach nieletniemu opiekun ma ozpatrzyć wszystkie potrzeby dodać sług — Jesli w domu edukuie, ma wybierać ozoby do Edukacyi z patentami, ludzi cnotliwych. Podług stanu, i powołania nieletni ma bydź wychowywany — szczególniey od marnotrawstwa ma bydź odciągany —

4) Aby opiekunowie wyznaczyli z intrat małoletniego wydatki na potrzeby. wydatki maią bydź w rezestrach utrzymywane

5) Opiekunowie po otwarciu opieki, powinni wziąć maiątki ruchome, i nieruchome w swoie ręce, powinni zrobić inwentarze maiątkow nieletniego, gdzie cena maiątku ma bydź dołożona. Inwentarzow dwie kopie bydź maią: iedna w sierockiey opiece, druga u Opiekunow. Po skończoney opiece maią zdadź sprawę opiekunowie podług inwentarza

6) Powinni chować, i zabezpieczać wszystkie wszelkie dokumenta nieletniego — Interesa nieletniego daley maią utrzymywać — Jak kupcow handel daley ma bydź prowadzony — wszystkie zakłady w maiątkach nieletnich maią bydź w stanie kwitnącym utrzymane

7) wszelkie budowy, domy, fabryki, wsie, naylepiey maią bydź opatrzone, ludziom ma bydź dawana zapomoga. włoscianie w naylepszym stanie powinni bydź utrzymani Rolnictwo ma bydź utrzymywane w kwitnącym stanie. słowem całe Gospodarstwo — Urzedzenie o Guber

10) Budowle ~~...~~ służące na pożytek powszechny ma=

ią bydź reperowane, utrzymywane przez Opiekunow—
11) Rządcy maiątkow nieletniego, nie mogą czynić wy=datkow, chyba tylko na utrzymanie gospodarstwa, a to tyle, ile opiekun wyznaczy—sług niedobrych mogą oddalać opiekunowie. mianowicie maią postrzegać aby sludzy z małoletnim nie wdawali się— sług opiekun sam karać nie może, ale do sądow przyzwoitych odsyłać—
12) Włosciane nieletniego przez opiekunow maią zostać przy tych samych powinnosciach, przy iakich byli pod dziedzicem—
13) Ludzi dworskich poddanych opiekunowie maią tak utrzymywać, iak i przed nimi było— iesli ich będzie wiele, wolno opiekunowi puscić ich na czynsz, a zdatnych można użyć do roli— ale zawsze maiąc wzgląd na wiernosć w usługach—
14) Opiekunowie dochody, i rozchody maią iak nay=wiernie zapisywać—
15) Jesli małoletni ma kapitały na długach, opie=kunowie maiąc wszelkie dokumenta, podług nich na termin maią ściągać a do tego nawet sądowych kro=kow użyć— Kapitały będące w ręku maią bydź obra=cane, tak szlachty maią bydź wypożyczane, lub też o=bracane na przemysł, rękodzieła—
16) Jesli maiątek nieletniego, będzie długami obciążony, o=piekun ma ie opłacać— Naprzod nieczapnione długi ma opłacać— i te mianowicie które grożą więzieniem—

O długach wszystkich ma się radzić Opiekun dworańskiey opieki — Na konieczną opłatę długów wolno przedać maiątek lub rozstawić, zawsze z dołożeniem się dworańskiey opieki — która swą opinię do izb cywilnych odsyła, stamtąd ieszcze aż do Senatu — stamtąd zaś gdy wyidzie pozwolenie wolno przedać maiątek nieletniego — Ukaz 1781. Febr. 1. dnia familij Sołtykowym pozwolił wyprzedawać maiątki —

18) Po otrzymaniu pozwolenia od Senatu mogą opiekunowie przedać maiątek tak ruchomy, iak nieruchomy, ale to ma czynić razem z dworańską opieką. Ukaz 1804. Maja zaleca nie przez licytacyą ale z wolney ręki przedawać nieletniego maiątki —

19) Rzeczy służące do żywności tatwo psuiące się, mogą być przedawane przez samych opiekunów, bez dołożenia się, byle rachunki, z tey przedaży regularnie utrzymywali —

20) Opiekunowie w potrzebie mogą zaciągać długi za dołożeniem się Dworańskiey opieki, też z banku skarbowego ma te długi zaciągać —

21) Wszelkie sprawy nieletniego powinne być odbywane, czasu Opieki, nie mogą się do pełnoletności odkładać —

22) Opiekun appellacyą nawet zakładać powinien ieśliby ocędził że sprawa nie sprawiedliwie

była odsądzona, sztraf z maiątku nieletniego ma bydź wypłacany—

23) Rozgraniczenie maiątkow wolno iest robić opiekunom

24) Krzywdy wszelkie nieletniego przez opiekuna ma=ią bydź dochodzone wszelkie obelgi—

Małoletni we wszystkim maią ulegać opiekunom powodować się ich radami, nie mogą sami długow zaciągać, dokumentow wydawać—

Opiekunom za tę pracę, nagroda iest wyznaczona, a to iest 5 od sta procent z maiątkow nieletniego—

Oddział Pierwszy

O Rachunkach z opieki—

Rachunki Opiekunowie corocznie maią składać w Dworiańskiey opiece, rachunki te maią składać w Styczniu— <u>Ukaz 1816. dnia 29 Januaryi—</u>
<u>Ukaz 1822. Febr. 8</u> — —

Oprócz rachunkow rocznych, po skończoney opiece z całey swoiey administracyi maią składać rachunki przed temi samemi urzędami—

Jeśli maiątki nieletniego są porozrzucane po guber=niach, tam ma rachunki podawać opiekun gdzie iemu nayrzeczniey, od przezorności opiekunow to zależy Rachunki przyznane przez opiekę podaią się Izbom Cywilnym. Nieletni niekontent z opiekuna może go skarżyć do Dworiańskiey opieki— stamtąd do cy=

wilnych izb, daley aż do Senatu–
Opiekun źle zarządzaiący pod sąd ma bydź oddany a z iego maiątku szkody nieletniego wynadgradzaią się–

Kiedy ustaie opieka!

We wszystkich prawodawstwach opieka kończy się z pełnoletnością która rożną bywa, i tak niektóre Na: rody do 15. lat. do 18. 20. a nawet i do 25. Rossya przyjęta pełnoletność w 17. latach, kiedy kto pełno: letności dosięgał się ieszcze nie iest mocen swoim maiątkiem rządzić, iego przedawać, wypuszczać w arędę dopiero w 21. roku ma moc zupełną rozporządza nia swoim maiątkiem tak ruchomym iak nieru: chomym– Ukaz 1785. mówi że w 21. roku i kobiety nawet wychodzą z opieki–
Jeśliby Opiekunowie znali potrzebę procesu a nie uczynili tego ze wszystkiemi regularnościami wtenczas pełnoletni mogą to wszystko zbić tylko aby o to we dwa lata przed dożyciem pełnoletno: ści sprawę rozpoczęli. Ukaz 1796––
Oprócz tych opiek zastanawiać się potrzeba nad o: pieką Durakow, którzy nie potrzebuią opieki co do osoby, ale co do maiątku potrzebuią ieszcze li nie maią zdrowego rozsądku nie wiedzą iak ma: iątek swóy rządzić, a zatem wszędzie odbierano

szalonym maiątki – wszakże żeby kto za duraka był miarany potrzeba do tego wydanego świadec-twa prawnego że iest naypierwsze durakom, takie Swiadectwa pospolicie wydawał Senat, który wypy-tywał się u iego o stanie interessów, i z tego brał miarę czy szalony lub nie – lecz poźniey ułatwiono tę niedogodność udawania się do Senatu, i w Gu-berniach te świadectwa są wydawane przez Urzędne sprawy gdzie powinien zasiadać Gubernator Vice Guber. Marszałkowie szlachecy. Ober prokur.. Jeśli człowiek pomieszanych zmysłów iest z raźno-czyńców, wtenczas do tego kompletu dodaie się głowa miasta, i dway urzędnicy magistratu mieyskiego Do raźnoczyńców liczą się też wiele uwolnionych Żołnierzy abszytowanych – po znalezieniu z Exa-minowo uczynionego, urzędowie szalonego zmysłów wszystko to spisuie się do Senatu wysyła się, który wyznacza kuratelę

Skutki uznania za Szalonego –

Jak tylko kto otrzyma świadectwo że iest pomie-szanych zmysłów, wtenczas natychmiast związków iemu zabrania się – Maiątki odbieraią się i daią się w opiekę osobom bliskim sukcessyi, powinowatym, i krew-nym, iesli te osoby nie chcą nad nim się opiekować oddaią go do domu publicznego dla szalonych uczynionych

Opiekunowie tacy powinni mu dać wszelkie opa-
trzenie z dochodów iego maiątku, powinni dobrze
zarządzać iego maiątkami - opiekunowie mogą
się ograniczać maiątki szalonego, i w tym razie cał-
kiem powinni trzymać się takiey formalności iakiey
nad małoletniemi —

Opieka nad dobrami dłużników i Marnotrawców —

Nieostrożnym dłużnikiem iest ten, który nie iest
w stanie opłacenia swego długu, [illegible] ie-
śli nie udowodni że to się stało z przypadku, 1) Po-
żaru, Zalania wody, rozbicia okrętów, 3) Kradzież zby-
teczna maiątków. 4) napad gwałtowny nieprzyia-
ciół, są przyczynami nie opłacenia długu — Taki
dłużnik nie podlega karze bankrutów ale iego ma-
iątek iest przedany - ale sam swoią osobą odpowiada
oddać się pod kuratora na pięć lat, a iego wierzycie-
le powinni mu dadź opatrzenie wszelkie, 50 złotych
naymniey, 150. naywyżey — Taki dłużnik traci po-
wszechny kredyt w kraiu - nie może zawierać kon-
traktów, ieżeliby w spadkiem dostał maiątki, musi ko-
niecznie wszystkie długi opłacić i naówczas te maią-
tki idą pod opiekę - gdzie zostaią aż póki życie dłużnik